

چکیده

این مطالعه به توسعه‌ی مدل‌های پیش‌بینی جنبش زمین بر اساس رویدادهای ناحیه‌ی لبه برخورد فروزانش بهمنظر کاربرد در ناحیه مکران می‌پردازد. به دلیل عدم وجود داده‌های ثبت‌شده شتاب‌نگاری برای این نوع رویدادها در ناحیه مکران، این تحقیق بر اساس رکوردهای پنهانه‌های دیگر فروزانشی از جمله رویدادهای کشورهای ژاپن و مکزیک در سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۸ و با انک داده‌های تهیه‌شده توسط انتکنسون و بور (۲۰۰۳) که شامل رویدادهای کشورهای ژاپن، مکزیک، آلاسکا، پرو و شیلی در سال‌های ۱۹۶۸ تا ۱۹۹۸ می‌باشد، انجام شده است. با انک داده‌ها شامل ۱۴۲۴ رکورد با بزرگای گشتاوری ۵ تا ۹، فاصله‌ی رومکز کمتر از ۳۰۰ کیلومتر و عمق کانونی کمتر از ۴۰ کیلومتر می‌باشد. نوع خاک نیز بر اساس طبقه‌بندی NEHRP می‌باشد. بررسی‌های آماری، تحلیل و پردازش با انک داده‌ها انجام شده و مقادیر طیف شتاب در دوره تناوب‌های مختلف به دست آمده است. سپس با استفاده از عملیات رگرسیون، مدل پیش‌بینی جنبش زمین توسعه یافته و باقی مانده‌های درون‌رخدادی و فرا‌رخدادی مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. مقادیر پیش‌بینی و انحراف معیار حاصله در مدل پیشنهادی، با سایر مدل‌های موجود در دنیا مقایسه و نشان داده شده که مدل پیشنهادی از دقت مناسبی برای پیش‌بینی مقادیر طیفی برخوردار است.

واژگان کلیدی: ناحیه‌ی لبه برخورد فروزانشی، با انک داده، مدل پیش‌بینی

جنوب زمین، ضرایب رگرسیون.

نوع مقاله: پژوهشی

توسعه‌ی مدل‌های پیش‌بینی جنبش زمین در ناحیه‌ی لبه برخورد فروزانشی مکران

حمید زعفرانی (نویسنده مسئول)

استاد، پژوهشکده زلزله‌شناسی، پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، تهران، ایران،
h.zafarani@iiees.ac.ir

محمد رضا سقوط

دکتری، پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، تهران، ایران

زهرا نصرالهی فر

کارشناسی ارشد مهندسی زلزله، مؤسسه آموزش عالی غیر دولتی - غیرانتفاعی آل طه، تهران، ایران

مناطقی که در آنها زلزله‌ی فروزانشی رخ می‌دهد، وجود دارد. منطقه‌ی مکران (واقع در جنوب شرقی ایران) تنها منطقه از کشور است که زلزله‌های فروزانشی به واسطه فروزانش صفحه عربی به زیر فلات ایران در آن رخ می‌دهد و لازم است مدل‌های پیش‌بینی جنبش زمین در آن برای اولین بار بررسی شود. با توجه به کمبود داده‌های شتاب‌نگاری حاصل از رویدادهای فروزانشی در این ناحیه، تا کنون رابطه کاهنده‌گی مناسبی به دست نیامده است. انتخاب رابطه کاهنده‌گی مناسب یک منطقه برای ارزیابی خطر لرزه‌ای از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر اساس پاسخ‌های طیفی جنبش زمین برای رویدادهای لبه برخورد^۱ و درون‌صفحه‌ای^۲ از رکوردهای این مناطق، می‌توان به مدل‌های مناسب پیش‌بینی جنبش زمین دست یافت. قبل از کارهایی از همین

یکی از اجزای مهم تحلیل خطر زلزله، مدل‌های پیش‌بینی جنبش زمین^۱ (روابط کاهنده‌گی) می‌باشد. با توجه به تفاوت مناطق مختلف جهان لازم است تا رکوردهای مناسب هر منطقه برای توسعه این روابط به کار رود. با توجه به دوره بازگشت طولانی زمین‌لرزه‌های مناطق فروزانشی^۲ امکان استفاده از رکوردهای یک منطقه برای توسعه روابط محلی جز در مناطق فروزانشی خاص با زمین‌لرزه فراوان نظیر ژاپن، مکزیک و شیلی فراهم نیست. پس عموماً با استفاده از فرض ارگودیک (میانگین رکوردهای مناطق مختلف جایگزینی مناسب برای میانگین رکوردهای یک منطقه در زمان طولانی است) توسعه این روابط برای مناطق مختلف از جمله مناطق فروزانشی صورت می‌گیرد. روابط کاهنده‌گی مختلفی برای ارزیابی خطر لرزه‌ای، از جمله در

تهیه کرده‌اند. نهایتاً تحلیل انجام شده و نتایج به دست آمده‌اند. برای استفاده از چارچوب درخت منطقی از مطالعات بومرو و همکاران [۷]، دی‌الساندرو و همکاران [۸]، آبراهامسون و همکاران [۹] و لین ولی [۱۰] استفاده شد.

این مطالعات اهمیت مطالعه روی نواحی فرورانشی را نشان داده که توسط محققین مختلف در نواحی گوناگون انجام شده است.

۳- بانک داده‌ها، بررسی و پردازش رکوردها

هدف این مطالعه توسعه‌ی مدل پیش‌بینی جنبش زمین در ناحیه‌ی لبه برخورد فرورانشی مکران بوده و از آنجایی که در این ناحیه اطلاعاتی از رکوردهای زلزله‌های لبه برخورد فرورانشی ثبت نشده، لازم است که از بانک داده‌های مناطقی دیگر که شامل این نوع رویداد است، استفاده شود. بیش از ۶۰۰۰ رکورد زلزله کشورهای ژاپن و مکزیک جمع‌آوری شده که نهایتاً ۱۲۴۷ رکورد سه مؤلفه‌ای ۸۰ زلزله (شامل ۹۶۱ رکورد زلزله‌های ژاپن و ۲۸۶ رکورد زلزله‌های مکزیک) از سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۱۸، انتخاب و سپس ۱۷۷ رکورد ۳۱ زلزله‌ی بانک داده‌های اتکینسون و بور [۱۱] که شامل رکورد زلزله‌های ژاپن، مکزیک، آلاسکا، شیلی و پرو از سال‌های ۱۹۶۸ تا ۱۹۹۸ می‌باشد، به بانک داده‌ها اضافه گردید. بزرگ‌ترین رویدادها بین ۵ تا ۹، عمق کانونی کمتر از ۴۰ کیلومتر و فاصله‌ی رومکزی کمتر از ۳۰۰ کیلومتر است، جدول‌های (۱) و (۲).

از آنجایی که باقیتی تمامی رکوردها از نظر نوع بزرگ‌ترین یکسان بوده و با بزرگ‌ترین گشتاوری سنجیده شوند، رکوردهایی که با بزرگ‌ترین امواج حجمی و بزرگ‌ترین امواج سطحی گزارش شده بودند، جدا شدند. سپس با بررسی روابط و مقالات مربوطه و با توجه به شرایط بانک داده‌ها، نهایتاً با استفاده از روابط و مطالعاتی که توسط شدلاک [۱۲] برای زلزله‌های مکزیک ارائه شده است، این مقادیر به بزرگ‌ترین گشتاوری تبدیل شدند.

نوع خاک رکوردهای مکزیک با توجه به اطلاعات مشخصات زمین‌شناسی منطقه گزارش شده بود. به دلیل مشخص نبودن اطلاعات مشخصات زمین‌شناسی یا سرعت موج بررسی در

قبيل برای منطقه‌ی مالزی، شیلی، پرو و ژاپن انجام شده اما با توجه به کمبود اطلاعات در ناحیه مکران تا کنون برای این منطقه مدلی توسعه داده نشده است.

۲- موردی بر کلیات

مطالعاتی جهت توسعه روابط کاهندگی و بانک داده‌های رویدادهای فرورانشی در نقاط مختلف جهان انجام شده که به برخی از آنها در اینجا اشاره شده است. به دلیل خطر زلزله در پنهانی فرورانشی پرو-شیلی، توسعه‌ی بانک داده‌ها^۵ در این منطقه اهمیت بسیاری دارد. بانک داده‌های تهیه شده توسط آرانگو و همکاران [۱] شامل رکوردهای رویدادهای فرورانشی با بزرگ‌ترین ۶/۳ تا ۸/۴ در ساختگاه‌های مختلف از سال ۱۹۶۶ تا ۲۰۰۷ می‌باشد. با انجام بررسی‌ها، بانک داده‌ها برای این پنهانی فرورانشی تهیه شده است.

خطر زلزله‌های بزرگ فرورانشی، منطقه‌ی کاسکادیا در غرب ایالات متحده و کانادا (واشنگتن، ارگان، کالیفرنیا شمالی و کلمبیا بریتانیایی) را تهدید می‌کند. صدها رکورد جنبش زمین در پنهانهای فرورانشی با بزرگ‌ترین ۵ تا ۸/۳ توسط اتکینسون و کاسی [۲] گردآوری شدند. ۳۵۰ طیف پاسخ از رکوردهای زلزله‌های رخ داده در سال ۱۹۸۹ تهیه و به بانک داده‌های اولیه که توسط کروس [۳] تهیه شده، اضافه گردید که شامل داده‌های کاسکادیا، ژاپن، مکزیک و آمریکای مرکزی می‌باشد. با انجام تحلیل‌ها رابطه کاهندگی متناسب برای این پنهانی فرورانشی تخمین زده شده است.

برای ارزیابی لرزه‌ای منطقه‌ی مالزی در اثر زلزله‌های فرورانشی سوماترا مطالعاتی انجام شده است. این مطالعات شامل داده‌های رویدادهای فرورانشی با بزرگ‌ترین گشتاوری ۵ تا ۷/۷ می‌باشد. عدنان و همکاران [۴] و نایيلا و بالنдра [۵] برای این منطقه، روابطی را پیش‌بینی کردند. اخیراً رابطه کاهندگی طیفی تجربی توسط شوستری و همکاران [۶] پیشنهاد شده است که به دلیل کم بودن داده‌ها، با استفاده از رکوردهای زلزله‌های فرورانشی ژاپن و سوماترا بانک داده‌های کامل‌تری را

طبقه‌بندی NEHRP خاک که توسط اتکینسون و بور [۱۴، ۱۱] ارائه شده، مشخص بوده و شامل رده‌های A، B، C، D و E باشد. نهایتاً برای یکسان شدن این اطلاعات، از طبقه‌بندی NEHRP خاک استفاده شده و با استفاده از مطالعات موجود که توسط دیتیماکورن و ریناک [۱۵] ارائه شده، این یکسان‌سازی انجام شده است.

عمق ۳۰ متری (V_{S30}) خاک رویدادهای ژاپن، با استفاده از وب سایت K-net ژاپن برای ایستگاه‌های ژاپن، مقادیر سرعت موج برشی (V_s) در عمق‌های مختلف خاک استخراج شده و با استفاده از مطالعات، ضرایب و روابطی که توسط بور و همکاران [۱۳] ارائه شده، مقدار V_{S30} برای هر ایستگاه به دست آمده است. نوع خاک رکوردهای بانک داده‌های اتکینسون و بور [۱۱] نیز طبق

جدول (۱): مشخصات رکوردهایی با بزرگای گشتاوری بیشتر از ۶/۵ در بانک داده‌های ژاپن و مکزیک.

موقعیت جغرافیایی		بزرگای گشتاوری	عمق (کیلومتر)	زمان وقوع	تاریخ وقوع	منطقه	ردیف
عرض (کیلومتر)	طول (کیلومتر)						
۴۲/۶۷۱	۱۴۱/۹۳۳	۶/۶	۳۳/۴	۱۸:۰۷:۵۸	۲۰۱۸/۰۹/۰۵	ژاپن	۱
۳۷/۳۹۲	۱۴۱/۴۰۳	۶/۹	۱۱/۴	۲۰:۵۹:۴۹	۲۰۱۶/۱۱/۲۱	ژاپن	۲
۳۸/۹۰۲	۱۴۲/۰۳۲	۶/۸	۳۸/۹	۲۱:۱۲:۵۸	۲۰۱۵/۰۵/۱۲	ژاپن	۳
۳۷/۰۴	۱۴۲/۴۲۵	۶/۵	۱۰/۵	۱۹:۲۱:۵۹	۲۰۱۴/۰۷/۱۱	ژاپن	۴
۳۸/۰۳۴	۱۴۳/۲۶۴	۷	۲۳	۰۰:۵۷:۱۰	۲۰۱۱/۰۷/۱۰	ژاپن	۵
۳۹/۹۵۵	۱۴۲/۲۰۵	۶/۷	۳۳	۲۱:۵۰:۵۲	۲۰۱۱/۰۶/۲۲	ژاپن	۶
۳۵/۴۱۷	۱۴۰/۵۷۵	۶/۲	۱۵	۲۳:۰۸:۱۶	۲۰۱۱/۰۴/۱۱	ژاپن	۷
۳۸/۳۹۲	۱۴۲/۳۱۵	۶/۵	۳۱	۲۲:۲۳:۵۸	۲۰۱۱/۰۳/۲۷	ژاپن	۸
۳۹/۲۴۱	۱۴۲/۴۶۳	۶/۶	۲۵/۷	۱۱:۳۶:۴۰	۲۰۱۱/۰۳/۱۱	ژاپن	۹
۳۸/۹۶۹	۱۴۳/۳۷	۶/۷	۲/۸	۰۶:۰۸:۲۹	۲۰۱۱/۰۳/۱۱	ژاپن	۱۰
۳۸/۲۹۷	۱۴۲/۳۷۳	۹	۲۹	۰۵:۴۶:۲۴	۲۰۱۱/۰۳/۱۱	ژاپن	۱۱
۳۸/۴۳۵	۱۴۲/۸۴۲	۷/۳	۳۲	۰۲:۴۵:۲۰	۲۰۱۱/۰۳/۰۹	ژاپن	۱۲
۳۷/۷۴۵	۱۴۱/۵۹	۶/۵	۳۲	۰۸:۰۸:۰۳	۲۰۱۰/۰۳/۱۴	ژاپن	۱۳
۴۱/۸۹۲	۱۴۳/۷۵۴	۶/۸	۲۵	۰۰:۲۰:۵۰	۲۰۰۸/۰۹/۱۱	ژاپن	۱۴
۳۹/۰۳	۱۴۰/۸۸۱	۶/۹	۷/۸	۲۳:۴۳:۴۵	۲۰۰۸/۰۶/۱۳	ژاپن	۱۵
۳۶/۱۶۴	۱۴۱/۵۲۶	۶/۹	۲۷	۱۶:۴۵:۱۸	۲۰۰۸/۰۵/۰۷	ژاپن	۱۶
۳۷/۵۸۴	۱۳۸/۳۷۸	۶/۵	۸	۰۱:۱۳:۲۷	۲۰۰۷/۰۷/۱۶	ژاپن	۱۷
۳۷/۲۸۱	۱۳۶/۶۰۲	۶/۷	۵	۰۰:۴۱:۵۷	۲۰۰۷/۰۳/۲۵	ژاپن	۱۸
۳۵/۶۲۱	۱۴۰/۳۲۶	۶/۷	۳۷/۳	۲۲:۲۲:۱۵	۲۰۰۵/۰۴/۱۰	ژاپن	۱۹
۳۳/۸۵۱	۱۲۹/۹۷۵	۶/۶	۱۰	۰۱:۵۳:۴۲	۲۰۰۵/۰۳/۲۰	ژاپن	۲۰
۱۷/۹۴	۱۰۲/۷۱	۶/۷	۹	۱۱:۴۱:۴۶	۲۰۰۰/۰۸/۰۹	مکزیک	۲۱
۱۸/۰۹	۱۰۲/۸۶	۷/۱	۱۷	۲۰:۲۸:۲۶	۱۹۹۷/۰۱/۱۱	مکزیک	۲۲
۱۶/۶۸۵	۹۸/۹۳۱	۶/۷	۲۲/۵	۰۷:۵۲:۱۵	۱۹۹۳/۱۰/۲۴	مکزیک	۲۳
۱۶/۷۹۶	۹۹/۰۷۲	۶/۷	۱۵/۷	۰۳:۱۲:۴۵	۱۹۹۳/۰۵/۱۵	مکزیک	۲۴
۱۸/۰۲۱	۱۰۱/۴۷۹	۷/۶	۱۵	۰۱:۳۷:۱۳	۱۹۸۵/۰۹/۲۱	مکزیک	۲۵

جدول (۲): مشخصات رکوردهایی با بزرگای گشتاوری بیشتر از ۶/۵ در بانک داده‌های (اتکینسون و بور، ۲۰۰۳).

ردیف	منطقه	تاریخ وقوع	زمان وقوع	عمق (کیلومتر)	بزرگای گشتاوری	عرض طول (کیلومتر)	موقعیت جغرافیایی
۱	آلاسکا	۱۹۸۵/۱۰/۰۹	-	۱۵	۶/۶	-۱۵۹/۴۶	۵۴/۷۳۶
۲	آلاسکا	۱۹۸۷/۰۶/۲۱	-	۳۳	۶/۵	-۱۶۲/۳۸	۵۴/۱۲
۳	کاسکادیا	۱۹۹۲/۰۴/۲۵	-	۱۱	۷/۱	-۱۲۴/۲۳	۴۰/۳۳
۴	پرو	۱۹۷۴/۱۰/۰۳	-	۲۷	۸/۱	-۷۷/۶۶	-۱۲/۳۹
۵	پرو	۱۹۷۴/۱۱/۰۹	-	۳۰	۷	-۷۷/۴۶	-۱۲/۴۴
۶	شیلی	۱۹۸۵/۰۳/۰۳	-	۳۱	۷/۹	-۷۱/۶۱۶	-۳۳/۱۱
۷	شیلی	۱۹۸۵/۰۴/۰۹	-	۴۴	۷/۱	-۷۱/۶۲	-۳۴/۱۳
۸	ژاپن	۱۹۶۸/۰۴/۰۱	-	۳۷	۷/۵	۱۳۲/۵۳۳	۳۲/۲۸۳
۹	ژاپن	۱۹۶۸/۰۵/۱۶	-	۲۰	۸/۳	۱۴۳/۵۸۳	۴۰/۷۳۳
۱۰	ژاپن	۱۹۷۰/۰۷/۲۶	-	۴۷	۷/۱	۱۳۲/۰۳۳	۳۲/۰۶۷
۱۱	ژاپن	۱۹۷۲/۰۲/۲۹	-	۵۰	۷/۴	۱۴۱/۲۶۷	۳۳/۱۸۳
۱۲	ژاپن	۱۹۷۸/۰۲/۲۰	-	۵۰	۶/۵	۱۴۲/۲	۳۸/۷۵
۱۳	ژاپن	۱۹۷۸/۰۳/۲۵	-	۳۱	۷/۵	۱۴۸/۸۶	۴۴/۲۴
۱۴	ژاپن	۱۹۷۸/۰۶/۱۲	-	۴۰	۷/۶	۱۴۲/۱۷	۳۸/۱۵
۱۵	ژاپن	۱۹۸۲/۰۷/۲۳	-	۳۰	۷	۱۴۱/۹۵	۳۶/۱۸
۱۶	ژاپن	۱۹۸۳/۰۵/۲۶	-	۱۴	۷/۹	۱۳۹/۰۸	۴۰/۳۶
۱۷	ژاپن	۱۹۹۸/۰۵/۰۴	-	۲۳	۷/۴	۱۲۵/۴	۲۲/۴
۱۸	مکریک	۱۹۸۵/۰۹/۱۹	-	۱۸	۸	-۱۰۲/۵۷	۱۸/۱۸
۱۹	مکریک	۱۹۸۵/۰۹/۱۹	-	۱۵	۷/۵	-۱۰۱/۴۷	۱۸/۰۲۱
۲۰	مکریک	۱۹۸۹/۰۴/۲۵	-	۱۹	۶/۹	-۹۹/۴	۱۶/۶۰۳
۲۱	مکریک	۱۹۹۵/۰۹/۱۴	-	۲۲	۷/۳	۹۹	۱۷
۲۲	مکریک	۱۹۹۵/۰۹/۱۴	-	۲۲	۷/۳	۹۸/۸۸	۱۶/۳۱
۲۳	مکریک	۱۹۹۶/۰۷/۱۵	-	۲۶	۶/۶	۱۰۱/۱۴	۱۷/۴۸

می‌باشد شکل (۲).

سپس رکوردها با استفاده از نرم افزار سایزمواسپکت با انتخاب محدوده فرکانس مناسب تصحیح شدند. گام زمانی برای رکوردهای مکریک $0/005$ ثانیه و برای رکوردهای ژاپن $0/0$ ثانیه است.

با استفاده از نرم افزار متلب شتاب طیفی رکوردها در پریودهای مختلف محاسبه شده و با داشتن اطلاعات رکوردها توزیع داده‌ها نمایش داده شده است.

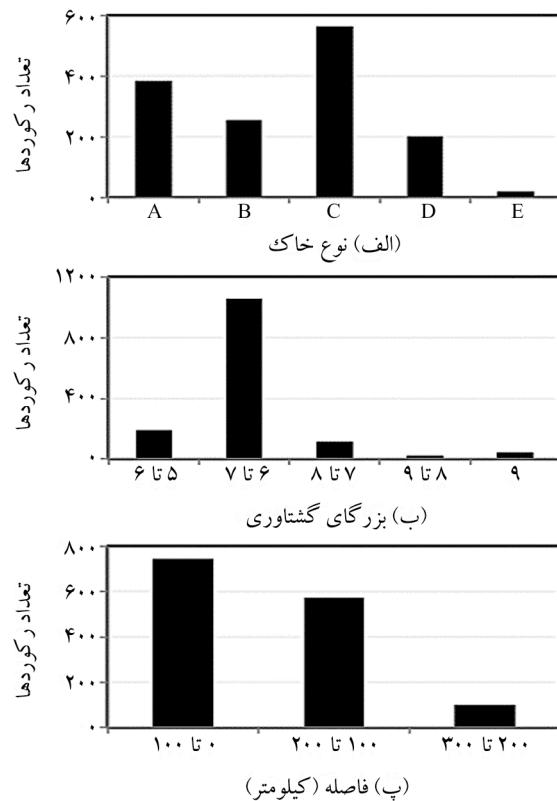
در شکل (۱) رکوردهای موجود بر حسب نوع خاک، بزرگای گشتاوری و فاصله‌ی کانونی دسته‌بندی شده‌اند. بر اساس نوع خاک، بیشترین تعداد رکوردها با خاک نوع C و کمترین تعداد آنها با خاک نوع E، بر اساس بزرگای گشتاوری داده‌ها، بیشترین تعداد رکوردها با بزرگای گشتاوری ۶ تا ۷ و کمترین تعداد آنها با بزرگای گشتاوری ۸ تا ۹ و بر اساس فاصله کانونی داده‌های موجود نیز بیشترین تعداد رکوردها تا فاصله‌ی ۱۰۰ کیلومتر و کمترین تعداد آنها تا فاصله‌ی ۳۰۰ کیلومتر

۴- تحلیل و توسعه مدل کاهندگی

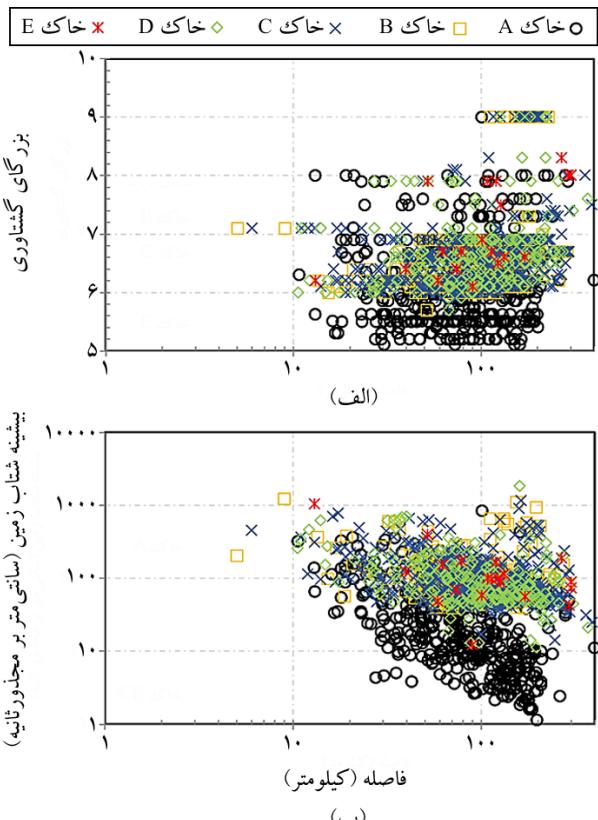
برای توسعه مدل پیش‌بینی مناسب در منطقه، بایستی روابط کاهندگی متناسب با بانک داده‌ها بررسی شوند. از میان روابط مشابه موجود در دنیا، چهار فرم تابعی متناسب، انتخاب و با استفاده از نرم‌افزار متلب تحلیل انجام شده و برای این مدل‌ها ضرایب رگرسیون^۶ به دست آمدند. این مدل‌های منتخب شامل مدل ۱ رابطه‌ی اتکینسون و بور [۱۱]، مدل ۲ رابطه‌ی گرگور [۱۶]، مدل ۳ رابطه‌ی اکار و بومر [۱۷] و مدل ۴ رابطه‌ی لین و لی [۱۰] می‌باشند، شکل (۳). بعد از انجام تحلیل‌های مورد نظر، لازم است که با بررسی مدل‌ها در بزرگ‌گاه‌های مختلف، نهایتاً یک مدل مناسب برای توسعه انتخاب شود. مدل ۴ به دلیل نداشتن ضرایب رگرسیون مناسب، حذف شده است، بنابراین برای ۳ مدل باقی مانده نمودار روابط کاهندگی در بزرگ‌گاه‌ای ۶ تا ۹ رسم شده تا بتوان این مدل‌ها را به‌دقت با یکدیگر مقایسه کرد.

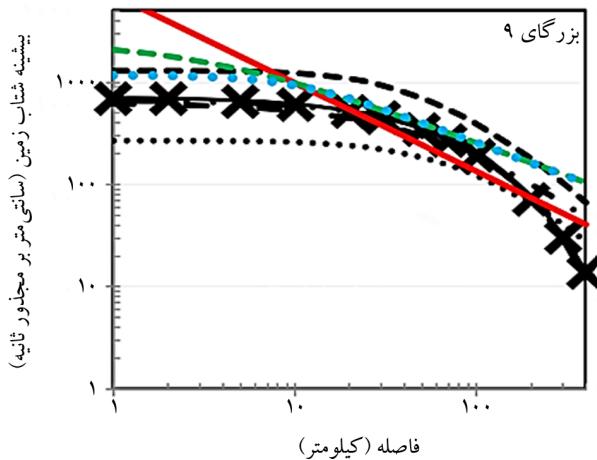
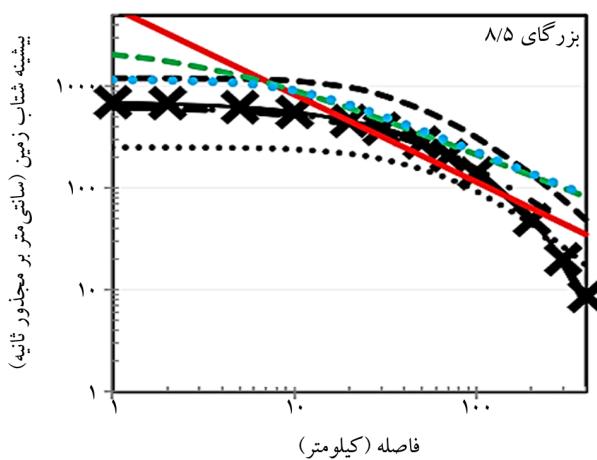
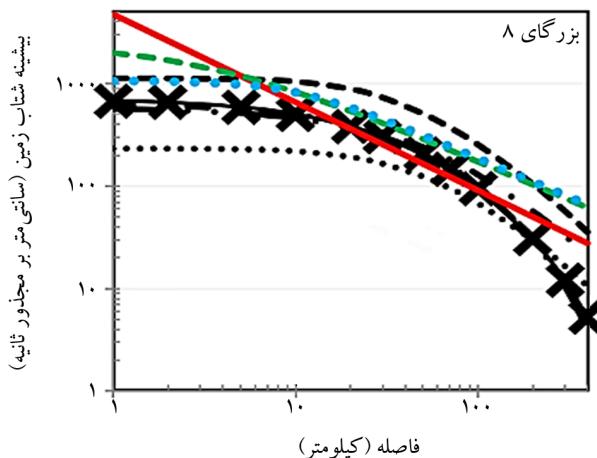
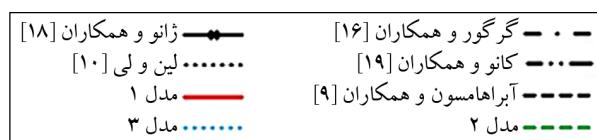
همان‌طور که در نمودارهای موجود مشخص می‌باشد، در مدل ۱ در فاصله‌های کم، اشباع‌شدگی وجود نداشته بنابراین بایستی مانند مدل ۴، این مدل نیز حذف شود. با توجه به دو شکل دیگر باقی مانده (مدل ۲ و مدل ۳)، برای تصمیم‌گیری صحیح و مناسب لازم است که هر سه رابطه بیشتر بررسی شوند؛ بنابراین این سه مدل با چندین روابط کاهندگی دیگر در دنیا نظیر رابطه‌ی گرگور و همکاران [۱۶]، ژانو و همکاران [۱۸]، کانو و همکاران [۱۹]، لین و لی [۱۰] و آبراهمسون و همکاران [۹] در بزرگ‌گاه‌ای ۸/۵ و ۹ مقایسه شده‌اند، شکل (۴).

با توجه به نمودارها باز هم مشخص است که مدل ۱ اشباع‌شدگی نداشته، بنابراین قطعاً این مدل بایستی حذف شود. از میان آن دو مدل دیگر، مدل ۲ در فواصل کم از بقیه روابط بالاتر است، مقدار بیشتری داشته و همچنین دیرتر اشباع می‌شود (توقع داریم که زیر ۱۰ کیلومتر اشباع‌شدگی اتفاق بیافتد). با توجه به نمودارها و بررسی‌ها مدل ۳ از سایر مدل‌ها مناسب‌تر می‌باشد.

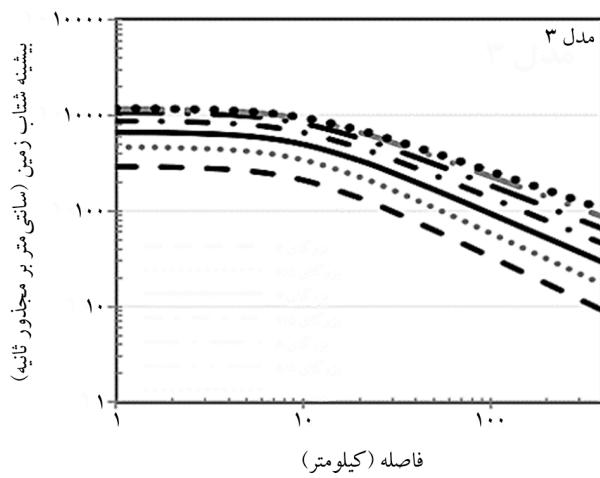
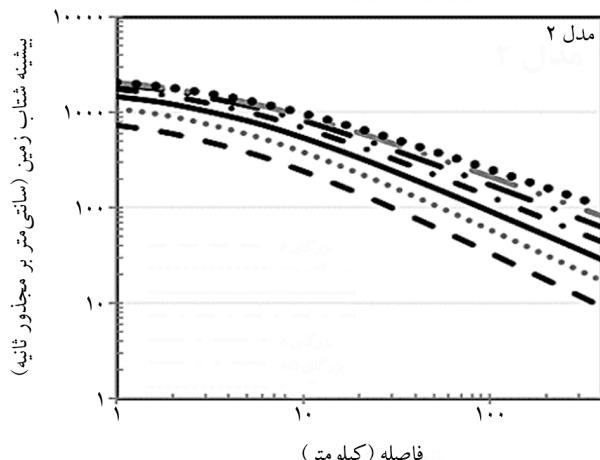
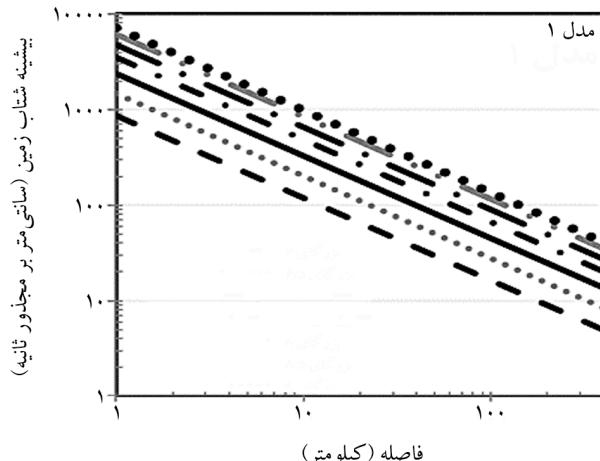
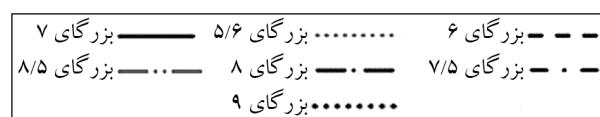
شکل (۱): دسته‌بندی رکوردهای موجود.

شکل (۴): مقایسه مدل ۱، ۲ و ۳ با دیگر روابط موجود در بزرگاهای ۸، ۹ و ۸/۵

$$\log(\text{PGA}) = b_1 + b_2 M_w + b_3 M_w^2 + (b_4 + b_5 M_w) \times \log \sqrt{R^2 + b_6^2} + b_7 S_1 + b_8 S_2 + b_9 S_3 + b_{10} S_4 + b_{11} S_5 \quad (1)$$

شکل (۳): بررسی مدل های ۱، ۲ و ۳ در بزرگاهای مختلف.

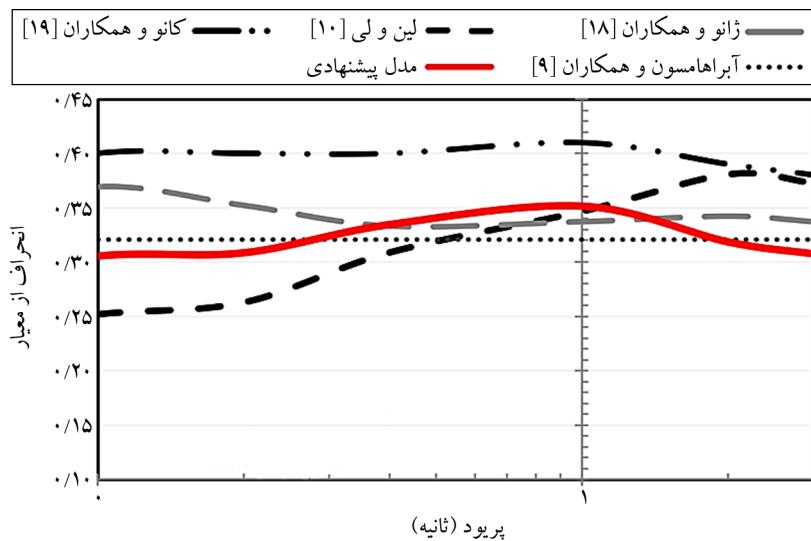
بنابراین بر اساس مقایسه مدل ها، پراکندگی باقی مانده ها^۷ و میزان انحراف معیار^۸ مدل ها، مدل ۳ برای توسعه انتخاب شده است و همین طور رابطه (۱) نشان دهنده رابطه مدل منتخب می باشد.

آبراهامسون و همکاران [۹] در پریودهای مختلف، مقایسه شده است.

با توجه به شکل (۵)، میانگین انحراف معیار مدل توسعه داده شده حدوداً ۰/۳۰۸ بوده و تقریباً مقداری بین مقادیر سایر مدل‌های موجود می‌باشد. در پریودهای کوتاه، مقادیر مدل توسعه پیشنهادی به مقادیر رابطه‌ی آبراهامسون و همکاران [۹] و لین و لی [۱۰] نزدیک بوده و در این محدوده از مقادیر روابط ژائو و همکاران [۱۸] و کانو و همکاران [۱۹] کمتر است. رفه‌رفته این مقادیر افزایش یافته و به مقادیر رابطه ژائو و همکاران [۱۸] نیز نزدیک می‌شود. در پریود یک ثانیه این مقادیر از مقادیر سایر مدل‌ها (به جز رابطه کانو) بیشتر می‌باشد. در پریودهای بلند این مقادیر از مقادیر سایر مدل‌ها کمتر می‌باشد.

که در رابطه (۱)، $\text{PGA}_{\text{B}} = \text{PGA}_{\text{Z}} \cdot M_w$ بزرگای گشتاوری، R فاصله و مابقی پارامترها ضرایب ثابت، ضرایب رگرسیون مدل در پریودهای مختلف و ضرایب مرتبط با نوع ساختگاه می‌باشند.

بعد از انتخاب رابطه کاهنده مناسب جهت توسعه رابطه، با استفاده از نرم‌افزار متلب، ضرایب رگرسیون مقناظر مدل در پریودهای مختلف به دست آمده‌اند، جدول (۳). مقادیر انحراف از معیار درون‌رخدادی (σ_T) و فرا رخدادی (σ_e) به دست آمده و همچنین مقدار انحراف از معیار کل (σ_z) نیز محاسبه شده است. در شکل (۵)، مقادیر انحراف از معیار به دست آمده، با مقادیر انحراف از معیار مدل‌های پیش‌بینی جنبش مشابه موجود در دنیا نظیر کانو و همکاران [۱۹]، ژائو و همکاران [۱۸]، لین و لی [۱۰] و

شکل (۵): مقایسه‌ی انحراف معیار مدل توسعه داده شده با انحراف از معیار سایر مدل‌های موجود.

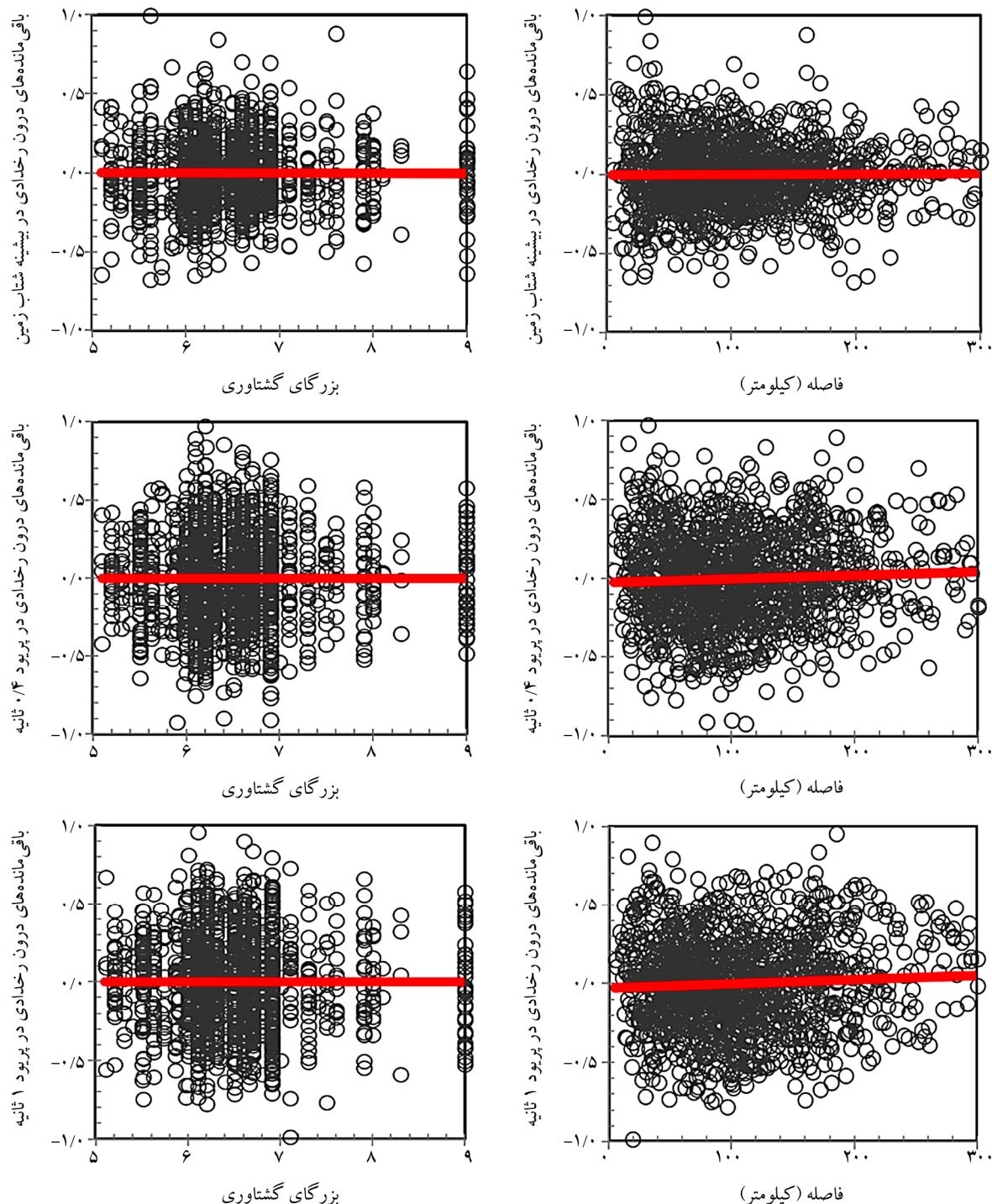
جدول (۳): ضرایب رگرسیون مدل توسعه داده شده و انحراف از معیار در پریودهای مختلف.

σ_T	σ_e	σ_z	b_{11}	b_{10}	b_9	b_8	b_7	b_6	b_5	b_4	b_3	b_2	b_1	T(s)
۰/۲۵۰	۰/۱۱۷	۰/۲۲۰	۰/۵۲۳۶	۰/۴۸۱۹	۰/۵۱۲۵	۰/۴۸۹۳	۰/۱۸۰۳	۱۰	۰/۰۹۵۶	-۱/۵۱۹۰	-۰/۰۷۶۰	۱/۲۴۵۱	-۱/۸۱۲۴	صفرا
۰/۲۸۲	۰/۱۳۲	۰/۲۴۹	۰/۵۲۲۴	۰/۵۱۶۲	۰/۵۹۴۳	۰/۶۵۰۵	۰/۲۲۶۵	۱۰	۰/۱۱۲۱	-۱/۷۴۷۳	-۰/۰۸۵۱	۱/۳۱۱۶	-۱/۴۹۰۳	۰/۰۴
۰/۳۰۶	۰/۱۴۴	۰/۲۷۰	۰/۵۳۴۸	۰/۵۱۷۲	۰/۶۰۶۲	۰/۵۰۱۵	۰/۱۹۸۷	۱۰	-۰/۰۱۲۲	-۰/۰۸۰۷۳	-۰/۰۵۵۸	۱/۱۲۹۷	-۱/۶۴۱۷	۰/۱
۰/۳۰۹	۰/۱۴۵	۰/۲۷۳	۰/۵۴۲۷	۰/۵۳۵۶	۰/۴۵۸۲	۰/۲۹۲۹	۰/۲۱۶۴	۱۰	۰/۰۲۱۲	-۱/۰۳۱۱	-۰/۰۵۵۰	۱/۱۶۲۵	-۱/۹۵۴۲	۰/۲
۰/۳۳۵	۰/۱۵۷	۰/۲۹۵	۰/۶۵۸۰	۰/۶۰۵۴	۰/۳۵۸۳	۰/۲۰۲۷	۰/۱۸۴۷	۱۰	۰/۰۷۲۵	-۱/۳۰۶۰	-۰/۰۵۱۶	۱/۰۹۱۰	-۱/۹۹۰۹	۰/۴
۰/۳۵۲	۰/۱۶۵	۰/۳۱۰	۰/۵۴۶۹	۰/۳۷۹۳	۰/۱۸۲۴	۰/۰۴۹۱	۰/۰۶۹۷	۱۰	۰/۱۰۶۲	-۱/۵۷۷۳	-۰/۰۵۴۸	۱/۱۸۸۱	-۲/۷۷۲۷	۱
۰/۳۱۹	۰/۱۵۰	۰/۲۸۲	۰/۳۱۰۹	۰/۱۷۶۶	۰/۰۳۶۶	-۰/۰۷۱۲	۰/۰۹۳۵	۱۰	۰/۱۳۸۹	-۱/۷۶۰۵	-۰/۰۶۷۵	۱/۳۴۳۱	-۳/۶۴۰۵	۲
۰/۳۰۸	۰/۱۴۴	۰/۲۷۲	۰/۳۴۷۷	۰/۱۷۶۹	۰/۰۳۷۳	-۰/۰۴۳۵	-۰/۰۶۸۳	۱۰	۰/۱۹۷۰	-۲/۱۳۷۵	-۰/۰۶۹۰	۱/۲۸۴۴	-۳/۵۵۰۰	۳

نتایج سه پریود صفر، $0/4$ و یک ثانیه در شکل (۶) بررسی و خط
برازش نیز در نمودارها رسم شده است.

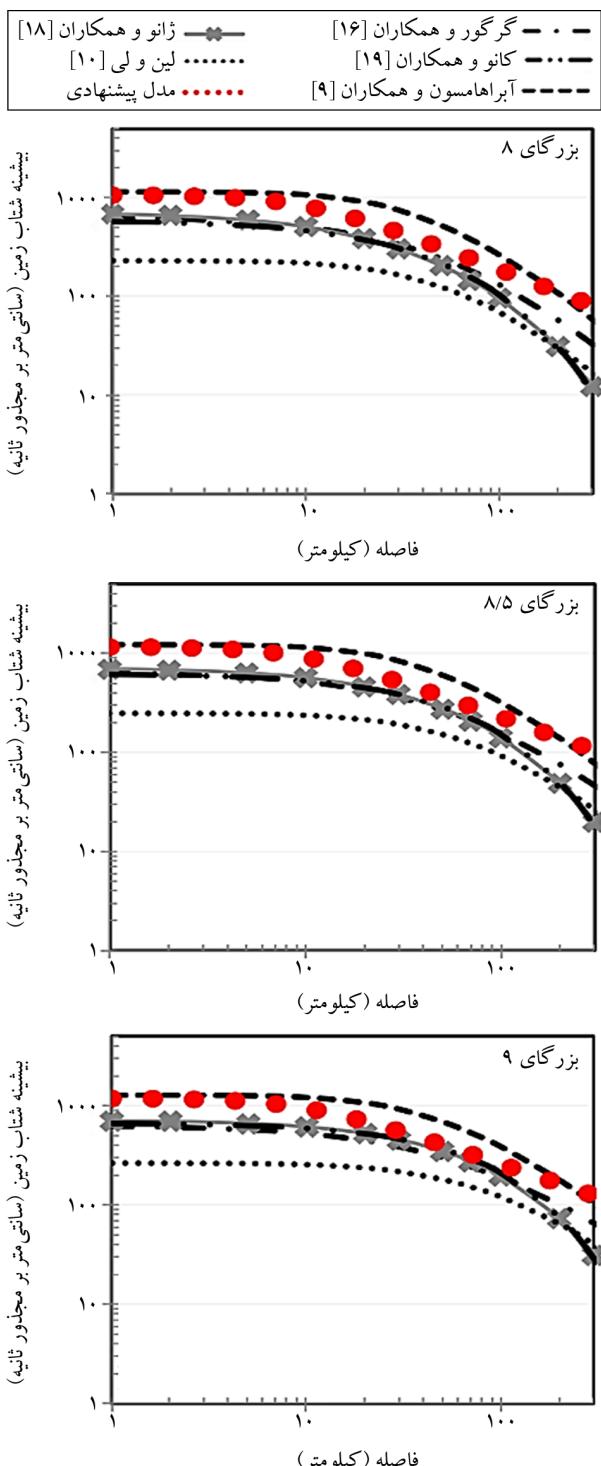
با توجه به نمودارها، در خط برآش، مقدار شیب و عرض از
مبدأ تقریباً صفر بوده و این نشان دهنده خوب و منطقی بودن
نتیجه تحلیل می باشد.

در تحلیل صورت گرفته، مقادیر باقیمانده های
درون رخدادی^۹ و فارخدادی^{۱۰} در پریودهای مختلف نیز به دست
آمده است. از آنجایی که مقادیر باقیمانده درون رخدادی برای هر
رکورد زلزله متفاوت می باشد، لازم است که در چندین پریود
بررسی شوند. از بین بررسی نتایج در چندین پریودهای مختلف،

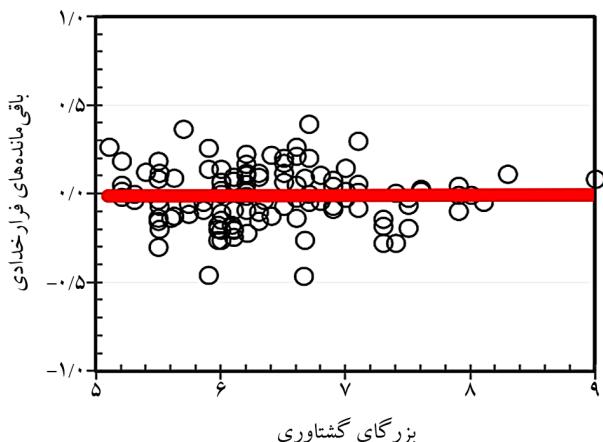
شکل (۶): توزیع باقیمانده های درون رخدادی داده ها.

رابطه کاهندگی مناسب برای نواحی فروزانشی لبه پرداخته شده است و از لحاظ نوع زلزله با روابط کاهندگی منتخب در مطالعه زعفرانی و سقراط [۲۰] تفاوت دارد، مقایسه مدل پیشنهادی با مدل‌های منتخب مقاله زعفرانی و سقراط [۲۰] صورت نگرفته است.

شکل (۸): مقایسه مدل ارائه شده با سایر مدل‌ها در بزرگاهای ۸/۵ و ۹ در PGA.

باقی‌مانده‌های فراخدادی در هر زلزله مقدار ثابتی دارند. مقدار باقی‌مانده در هر زلزله میانگینی بین باقی‌مانده‌های پریودهای مختلف گرفته شده، نمودار مربوطه رسم و بررسی شده و خط برآش نیز در نمودار رسم شده است، شکل (۷).

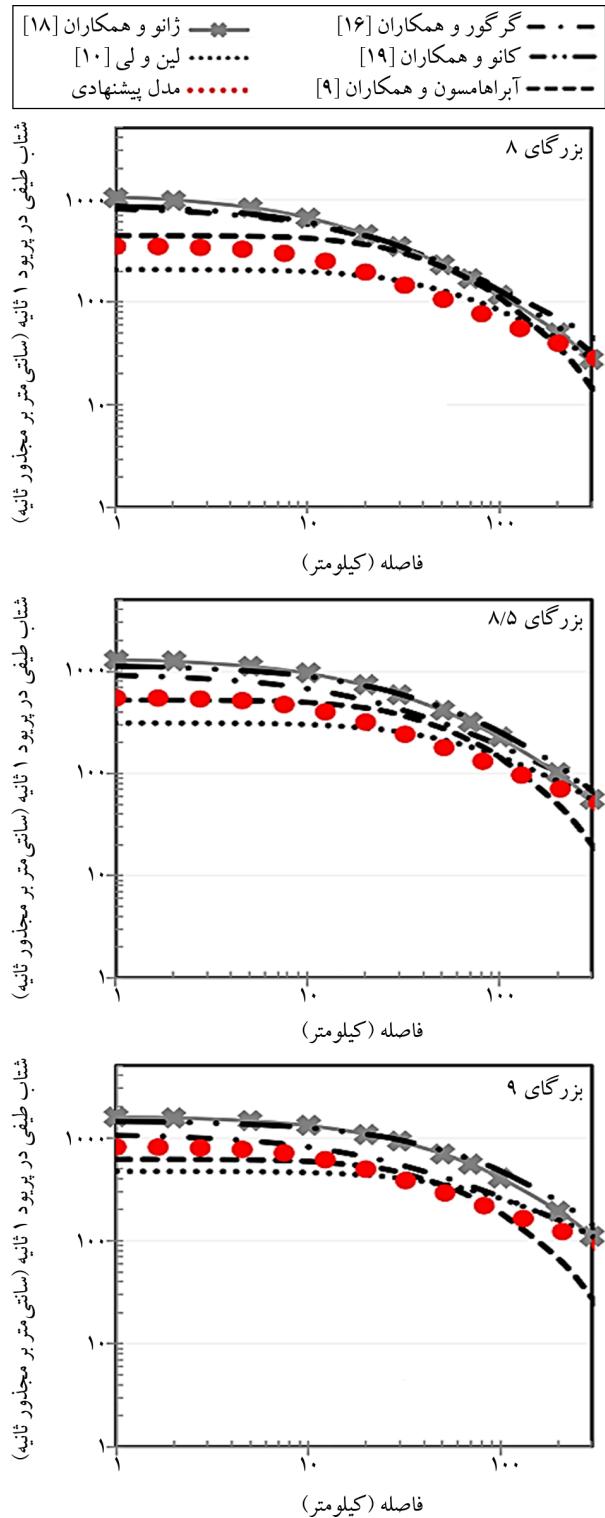
شکل (۷): توزیع باقی‌مانده‌های فراخدادی داده‌ها.

اینجا نیز در خط برآش، مقدار شب و عرض از مبدأ تقریباً صفر بوده و این نشان‌دهنده‌ی خوب و منطقی بودن نتیجه تحلیل است. حال باستی مدل توسعه داده شده در این مطالعه با دیگر مدل‌های موجود در دنیا (در زمینه‌ی زلزله‌های فروزانشی) مقایسه شود. بدین منظور این مدل با روابط کاهندگی دیگر نظر رابطه‌ی گرگور و همکاران [۱۶]، ژانو و همکاران [۱۸]، کانو و همکاران [۱۹]، لین و لی [۱۰]، آبراهامسون و همکاران [۹] در بزرگاهای ۸/۵ و ۹ در دو پریود صفر و یک ثانیه با هم مقایسه شده‌اند. نوع خاک در تمامی روابط نوع B از طبقه‌بندی NEHRP در نظر گرفته شده است و شکل‌های (۸) و (۹) این مقایسه‌ها را نشان می‌دهد. شایان ذکر است در ناحیه مکران سه دسته زلزله قابلیت وقوع دارند که عبارتند از: (۱) زلزله‌های کم عمق سطحی، (۲) زلزله‌های فروزانشی عمیق و (۳) زلزله‌های فروزانشی لبه. در مطالعه صورت گرفته توسط زعفرانی و سقراط [۲۰] به انتخاب روابط کاهندگی مناسب (نه توسعه رابطه برای نواحی کم عمق سطحی و فروزانشی عمیق بر اساس داده‌های ثبت شده در منطقه مکران و انجام آزمون‌های آماری پرداخته شده است. با توجه به این نکته که مطالعه حال حاضر به توسعه

پیشنهادی تقریباً به بقیه مدل‌ها نزدیک می‌باشد. در فاصله‌ی بیشتر از ۱۰۰ کیلومتر نسبت به بقیه مدل‌ها مقدار بیشتری دارد. با توجه به شکل (۹)، در بزرگای ۸ در فاصله‌ی ۱ تا ۱۰ کیلومتر، مدل پیشنهادی به مدل آبراهمسون کمی نزدیک بوده و از مقادیر مدل لین و لی بیشتر و از مقادیر بقیه مدل‌ها کمتر است. در فاصله‌ی ۱۰ تا ۱۰۰ کیلومتری مدل پیشنهادی از بقیه مدل‌ها مقدار کمتری دارد. در فاصله‌ی بیشتر از ۱۰۰ کیلومتر نیز به همه مدل‌ها نزدیک است. بزرگای ۸/۵ شبیه حالت بزرگای ۸ بوده با این تفاوت که در فاصله ۱ تا ۱۰ کیلومتری مدل پیشنهادی به مدل آبراهمسون بیشتر نزدیک می‌باشد. در بزرگای ۹ در فاصله ۱ تا ۱۰ کیلومتری مدل پیشنهادی به مدل آبراهمسون و گرگور نزدیک است، از مدل لین و لی و گرگور بالاتر و از بقیه مدل‌ها پایین‌تر است. در فاصله ۱۰ تا ۱۰۰ کیلومتری هر چه فاصله به ۱۰۰ کیلومتر نزدیک‌تر می‌شود، مقادیر مدل پیشنهادی از بقیه مدل‌ها کمتر می‌شود. در فاصله بیشتر از ۱۰۰ کیلومتر مقادیر مدل پیشنهادی به بقیه مدل‌ها (به جز مدل آبراهمسون) نزدیک می‌باشد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

توسعه‌ی مدل پیش‌بینی جنبش زمین در هر منطقه‌ی لرزه‌خیز، از اهمیت بسیاری برخوردار است. تهیه بانک داده‌های مناسب اولین گام برای توسعه‌ی این روابط می‌باشد. محققین زیادی در سال‌های اخیر در این زمینه فعالیت داشته‌اند. منطقه‌ی مکران جزو مناطقی است که شامل زلزله‌های فروزانشی بوده و لازم است روابط کاهندگی در آن برای اولین بار بررسی شود. با توجه به کمبود داده‌های شتاب‌نگاری ثبت شده در این منطقه در زمینه‌ی رویدادهای لبه برخورد تا کنون رابطه کاهندگی مناسبی به دست نیامده است؛ بنابراین با استفاده از رکوردهای مناطق مشابه در دنیا، این تحقیق انجام شده است. بانک داده‌ها شامل ۱۴۲۴ رکورد گشتاوری ۵ تا ۹، عمق کانونی کمتر از ۴۰ کیلومتر، فاصله‌ی رومکزی کمتر از ۳۰۰ کیلومتر تهیه گردیده است که شامل

شکل (۹): مقایسه‌ی مدل ارائه شده با سایر مدل‌ها در بزرگاهای ۸/۵، ۸ و ۹ در پریود یک ثانیه.

با توجه به شکل (۸)، در فاصله‌ی ۱ تا ۱۰ کیلومتر، مدل پیشنهادی به مدل آبراهمسون نزدیک بوده و از مقادیر بقیه مدل‌ها بیشتر است. در فاصله‌ی ۱۰ تا ۱۰۰ کیلومتری مدل

4. Adnan, A., Hendriyawan, H., and Irsyam M. (2004) Selection and development of appropriate attenuation relationship for Peninsular Malaysia. In *Malaysian Science Technology Congress (MSTC)*.
5. Nabilah, A.B. and Balendra, T. (2012) Seismic hazard analysis for Kuala Lumpur, Malaysia. *Journal of Earthquake Engineering*, **16**(7), 1076-1094.
6. Shoushtari, A.V., Adnan, A., and Zare, M. (2018) Ground-motion prediction equations for distant subduction interface earthquakes based on empirical data in the Malay Peninsula and Japan. *Soil Dynamic and Earthquake Engineering*, **109**(1), 339-353.
7. Bommer, J.J., Scherbaum, F., Bungum, H., Cotton, F., Sabetta, F., and Abrahamson, N.A. (2005) On the use of logic trees for ground-motion prediction equations in seismic hazard analysis. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **95**(2), 377-389.
8. Di Alessandro, C., Bozorgnia, Y., Abrahamson, N.A., Akkar, S., and Erdik, M. (2012) GEM-PEER global ground motion prediction equations project: An overview. *Proceedings of the 15th World Conference on Earthquake Engineering*.
9. Abrahamson, N., Gregor, N., and Addo, K. (2016) BC Hydro ground motion prediction equations for subduction earthquakes. *Earthquake Spectra*, **32**(1), 23-44.
10. Lin, P.S. and Lee, C.T. (2008) Ground-motion attenuation relationships for subduction-zone earthquakes in Northeastern Taiwan. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **98**(1), 220-240.
11. Atkinson, G.M. and Boore, D.M. (2003) Empirical ground-motion relations for subduction-zone earthquakes and their application to Cascadia and other regions. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **93**(4), 1703-1729.
12. Shedlock, K.M. (1999) Seismic hazard map of North and Central America and the Caribbean. *Annali Di Geofisica*, **42**(6).
13. Boore, D.M., Thompson, E.M., and Cadet, H. (2011) Regional correlations of V_{S30} and velocities averaged over depths than and greater than 30 meters. *Bulletin of the Seismological Society of America*.

زلزله‌های فروزانشی دو ناحیه ژاپن، مکریک و بانک داده‌های اتکینسون و بور [11] می‌باشد. رکوردها تصحیح شده و مقادیر شتاب طیفی آنها به دست آمده است. سپس با انتخاب چهار مدل مناسب در این زمینه، تحلیل انجام شده و مدل‌ها در بزرگ‌گاهای مختلف بررسی و با هم مقایسه شدند. نهایتاً یک مدل نهایی مناسب برای توسعه انتخاب شده و ضرایب رگرسیون و انحراف معیار حاصل از تحلیل به دست آمده است. مقایسه انحراف معیار این مدل با انحراف از معیار سایر روابط، نشان می‌دهد که میانگین این مقادیر بین مقادیر سایر مدل‌ها می‌باشد. باقی مانده‌های درون‌رخدادی و فرا‌رخدادی و برآنش آنها نیز نشان‌دهنده‌ی این بوده که برآش به خوبی انجام شده و نتایج تحلیل نیز به خوبی محاسبه شده‌اند. در نهایت مدل توسعه داده شده منتخب با سایر مدل‌های موجود در دنیا مقایسه شده و نشان می‌دهد که مدل به خوبی انتخاب شده و با سایر مدل‌های موجود همخوانی دارد.

تقدیر و تشکر

لازم به ذکر است این اثر تحت حمایت مادی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور (INSF) برگرفته شده از طرح شماره «۴۰۰۲۷۰۷» انجام شده است. نویسنده‌گان از حمایت‌های پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله در طی انجام این طرح قدردانی می‌کنند.

مراجع

1. Arango, M.C., Strasser, F.O., Bommer, J.J., Boroschek, R., Comte, D., and Tavera, H. (2011) A strong-motion database from the Peru-Chile subduction zone. *Journal of Seismology*, **15**(1), 19-41.
2. Atkinson, G. and Casey, R. (2003) A comparative study of the 2001 Nisqually, Washington and Geiyo, Japan in-slab earthquakes. *Bulletin of the Seismological Society of America*.
3. Crouse, C. (1991) Ground-motion attenuation equations for Cascadia subduction zone earthquakes. *Earthquake Spectra*, **7**(2), 201-236.

Event Interface	۳- رویدادهای لبه برخورد
In-Slab Event	۴- رویدادهای درون صفحه‌ای
Database	۵- بانک داده‌ها
Regression Coefficients	۶- ضرایب رگرسیون
Residuals	۷- باقی‌ماندها
Standard Deviation	۸- انحراف میانگین
Residuals Intra-Event	۹- باقی‌ماندهای درون رخدادی
Inter-Event Residuals	۱۰- باقی‌ماندهای فرا رخدادی

- America, **101**(6), 3046-3059.
14. Atkinson, G.M. and Boore, D.M. (2008) Erratum to empirical ground-motion relations for subduction zone earthquakes and their application to Cascadia and other regions. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **98**(5), 2567-2569.
 15. Thitimakorn, T. and Raenak, T. (2016) NEHRP site classification and preliminary soil amplification maps of Lamphun city, Northern Thailand. *Open Geosciences*, **8**(1), 538-547.
 16. Gregor, N.J., Silva, W.J., Wong, I.G., and Youngs, R.R. (2002) Ground-motion attenuation relationships for Cascadia subduction zone megathrust earthquakes based on a stochastic finite-fault model. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **92**(5), 1923-1932.
 17. Akkar, S. and Bommer, J.J. (2010) Empirical equations for the prediction of PGA, PGV, and spectral accelerations in Europe, the Mediterranean region, and the Middle East. *Seismological Research Letters*, **81**(2), 195-206.
 18. Zhao, J.X., Zhang, J., Asano, A., Ohno, Y., Oouchi, T., Takahashi, T., Ogawa, H., Irikura, K., Thio, H.K., Somerville, P.G., and Fukushima, Y. (2006) Attenuation relations of strong ground motion in Japan using site classification based on predominant period. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **96**(3), 898-913.
 19. Kanno, T., Narita, A., Morikawa, N., Fujiwara, H., and Fukushima, Y. (2006) A new attenuation relation for strong ground motion in Japan based on recorded data. *Bulletin of the Seismological Society of America*, **96**(3), 879-897.
 20. Zafarani, H. and Soghrat, M.R. (2021) Selection and modification of ground motion prediction equations for Makran subduction zone, southeast Iran. *Pure and Applied Geophysics*, **178**(4), 1193-1221.

واژه‌نامه

Ground Motion Prediction	۱- پیش‌بینی جنبش زمین
Subduction Zones	۲- مناطق فروزانشی

Development of Ground Motion Prediction Equations for the Makran Interface Subduction Zone

Hamid Zafarani^{1*}, Mohammad Reza Soghrat² and Zahra Nasrollahifar³

1. Professor, Seismological Research Center, International Institute of Seismology and Earthquake Engineering (IIEES), Tehran, Iran, *Corresponding Author, email: h.zafarani@iiees.ac.ir
2. Ph.D., International Institute of Earthquake Engineering and Seismology, Tehran, Iran
3. M.Sc. Earthquake Engineering, Ale Taha Institute of Higher Education Non-Governmental, Non-Profitable, Tehran, Iran

One of the main tools in seismic hazard analysis is Ground Motion Prediction Equations (GMPEs). Selection of appropriate GMPEs is an important step in hazard evaluation, which can cause accurate seismic design of structures. The GMPEs have been developed based on the local or regional or global data. Iranian plateau is a shallow crustal environment except the Makran region in south-east Iran in which the subduction events can happen. Due to the tectonic characteristics of the Makran subduction zone, different categories of GMPEs are required for seismic hazard assessment including GMPEs for shallow crustal events and subduction zone earthquakes (both in-slab and interface events). Taking into account that most of GMPEs in Iran have been provided for shallow crustal earthquakes, development of a GMPE model is needed for this subduction zone. Therefore, a new ground motion prediction model (GMPE) is developed based on Makran interface subduction events in this study. Due to the lack of recorded data in the Makran zone, this study is based on records of strong ground motions in other subduction zones, including events in Japan and Mexico from 1985 to 2018, as well as a database compiled by Atkinson and Boore (2003) including events recorded in Japan, Mexico, Alaska, Peru and Chile from 1968 to 1998. The database contains 1424 records of interface subduction events with M_w 5 to 9, distances less than 300 km and focal depth less than 40 km. Since all records should be the same in terms of magnitude and measured by M_w , records that were reported with M_b and M_s were separated. Then, by examining the relationships and relevant articles and the conditions of this database, these values were eventually converted to M_w . Soil type of some records was reported according to geological characteristics of the region. The soil type of some others, due to the lack of geological characteristics information, using the information of the stations in that area, V_{s30} values were extracted in different depths of the soil and using the studies, coefficients and relationships provided, the V_{s30} value for each station was obtained. The soil type of some others was determined according to NEHRP classification. Finally, using presented studies by previous researchers to match this available information, this unification has been done. Existing records are categorized by soil type, M_w and focal length, and diagrams representing them are also plotted. The soil type of the records is A, B, C, D and E according to NEHRP classification. Processing of the database have been performed and the spectral accelerations in different periods have been obtained. In this work, some functional forms have been tested to understand the best model according to the most possible accuracy to fit our dataset. Then, using regression analyses, the ground motion prediction model is developed. Therefore, based on the comparison of the models, the dispersion of residues and the standard deviation of the models, best model has been selected for development. The intra-event and inter-event residuals for the proposed model have been obtained. Since the intra-event residual values are different for each earthquake record, it has been investigated in several different periods and also the fitting line is plotted in the diagrams. Inter-event residues have constant values in each earthquake. The residual value in each earthquake is considered average between the residues of different periods, the corresponding diagram is plotted and the fitting line is plotted in these diagrams. Spectral values in the proposed model and the value of standard deviation are compared with other models in the world that shows that the proposed model has good accuracy for predicting spectral values and it is consistent with other models available.

Keywords: Interface Subduction Zone, Database, Ground Motion Prediction Equation, Regression Coefficients.